

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

4 Vtrùm liceat interdum pluris vendere vel minoris emere quàm valeat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

dum est verum rei pretium à Magistratu definitum, ne excedatur. Aduerte tamen, si mutatis circumstantiis copiar, inopia, & similibus, Magistratus esset notabiliter negligens in pretio legitimo mutando, posset res vendi pretio vulgari; nam lex censeretur iniqua, vt rectè Ioann. Medina q. 36. Sed hoc non est priuatorum iudicare, nisi moraliter sit euidens, (semper enim in dubio pro Superioribus est præsumendum) vt si constaret Magistratum corruptum muneribus, aut malè instructum de circumstantiis mercium, vel odio vendentium aut ementium, pretium taxasse.

DVBITATIO III.

Vtrum res ea, quæ non habent pretium legitimum, vel vulgare, (vt sunt quedam gemma, insignes canes, falcones, aues Indicae, pictura veteres, & similia) possint vendi quanti volet dominus.

15
Sententia
quorum-
dam.

Q Vidam affirmant. Ita Sotus l. 6. q. 2. art. 3. & Petrus Nauarra l. 3. c. 2. num. 11. Probatur Primò, quia cum non sint necessariae vitæ humanae, si quis velit eas emere, sponte censebitur velle dare quod alter exigit; (alioquin non emeret, cum nulla necessitas eum ad hoc compellat) quare venditor poterit acipere.

Secundò, Quia quisque in rebus suis est moderator & arbiter, vt habemus L. In re mandata. 21. C. mandati. & commune proloquium est, rem tanti valere, quanti vendi potest. L. 2. §. Si heres. ad Trebellianum S. C.

16
Contraria
verior.

Respondeo tamen, contrarium verius videri, nempe res tales non posse vendi pro arbitrio venditoris, sed iuxta æstimationem intelligentium, vel certè iuxta æstimationem ipsius venditoris, bona fide spectatis circumstantiis supradictis, in tam. colligitur ex Nauarro c. 23. n. 78 & Caiet. in art. 1. q. 77. Probatur Primò, Quia iustum pretium earum rerum, quæ nec lege nec communi æstimatione taxatae sunt, sumendum est ex iudicio intelligentis mercatoris, qui spectatis circumstantiis ad rei valorem facientibus, eam æstimet, atqui res qualibet debet vendi iusto pretio: ergo non est licitum tanti vendere, quanti vendi potest. Maior probatur: quia hinc certior regula haberi nequit, quam iudicium intelligentis. Secundò, Non idèo res tanti valet, quia venditori placet eam tanti vendere; sed quia prudentum iudicio omnibus consideratis tanti æstimatur: ergo non potest eam vendere quanti lubet. Confirmatur: quia iudicium, quo iudicatur tanti valere, debet esse prudens; atqui nemo potest prudenter iudicare eam valere tanti, ex eo quòd venditor tanti velit vendere. Tertio, Quia alioquin venditor rem eam, quam bona fide æstimat 10. posset vendere 100. vel 1000. si videret Principem aliquem ea delectari, eamque velle emere.

17
Affectus
æstimari
potest.

Aduerte tamen, si venditor ei valdè afficiatur, posse hunc suum affectum æstimare; (vt docet Nauarra. c. 23. n. 83.) sed id bona fide fieri debet.

18
Ad ratio-
nes.

Ad primum Respondeo, illum emptorem non censerì sponte donare excessum pretij, quia non intendit donare, sed emere, & soluere dumtaxat pretium rei. vnde cum in re nihil respondeat incremento pretij, non potest hoc incrementum

instar pretij retineri. Nec refert, quòd ei nulla vis aut necessitas emendi inferatur, quia alioquin possent vsuræ peti ab eo, qui nulla necessitate coactus, sed in lusum vel in alias oblectationes mutuum petit.

Dices, Si non intendit donare excessum pretij, cur illum dat, cum sciat rem non tanti valere, & nemo illum cogat emere?

Resp. Quia rem illam desiderat, & mauult facere iacturam illius incrementi, quam re illa carere: sicut qui promittit vsuras vt habeat pecuniam præsentem ad lusum.

Ad secundum, Lex illa nihil ad rem facit, nam non loquitur de æstimatione rebus imponenda; sed tantum significat, quemque de rebus suis posse disponere pro suo arbitratu, etiam in suum incommodum; mandatarium autem non posse. Commune autem dictum illud, Res tanti valet, quanti vendi potest, intelligendum est intra limites iustæ æstimationis; quia iustitia pretij non consistit in indiuiduo.

DVBITATIO IV.

Vtrum liceat interdum pluris vendere vel minoris emere quàm valeat.

D. Thom. q. 77. art. 1.

Notandum Primò, In foro externo non dari actionem ei, qui emendo carius vel vendendo vilius non est deceptus vltra dimidium iusti pretij. v. g. si agrum tuum valentem nunc 100. libris, vendas 70. vel 60. vel etiam 50. libris, non potes intentare actionem ad rescindendam venditionem, aut ad supplendum pretium; quia non es deceptus vltra dimidium iusti pretij; secus autem si vendidisses 48. vel 49. vel minoris. Pari modo, si agrum valentem 100. libris, emas 152. vel pluris; potes agere vt vel restitutum excessus ille, vel emptio rescindatur: non tamen si emeris 140. vel etiam 150. Colliguntur hæc apertè ex L. 2. C. de rescindenda venditione, & L. 8. ibid. & ex cap. Cum dilecti. & cap. Cum causa, de emptione & venditione. vide Gomezium tomo 2. c. 2. n. 22. & Couarr. lib. 2. variar. cap. 3. Permittit autem Ius vtrunque deceptionem, quæ non est vltra dimidium iusti pretij, ad vitandas innumeras lites quæ sequerentur, si ex qualibet fraude daretur actio.

Notandum Secundò, Fraudatorem, qui citra dimidium deceptus, non idèo excusari à restitutione eius in quo alterum circumuenit, siue emendo, siue vendendo; vt communis sententia DD. habet, D. Thomas hoc articulo, D. Anton. 2. p. tit. 1. cap. 16. §. 3. Ioannes Medina q. 32. Couarr. 2. var. cap. 4. num. 11. & alij, quos ipse citat. Ratio est, quia illud quod excedit, non censetur liberaliter donatum, sed solum quatenus debitum est titulo emptionis vel venditionis, nempe tamquam iustum pretium, vel tamquam æquiualens & debitum pretio oblato. si ergo non est debitum, eò quòd superet æqualitatem, non potest retineri, nisi conuenienti modo compensetur, supplendo defectum pretij vel rei. vide Nauarra. in c. Nouit, de Iudiciis, notab. 6. num. 54. & seqq.

Hinc patet falli Ioannem Gerlon. Opusc. de contractib. p. 2. proposit. 11. (habetur in t. 2. alph. 35.) dum putat talem non teneri ad restitutionem; (quamuis peccarit & confiteri teneatur) eò quòd scienti

19

20

Deceptio
vltra vel
citra dimi-
dium iusti
pretij.

21

Tenetur in
foro con-
scientia.

22

Opinio
Gerlonis.

scienti & volenti non fiat iniuria: quia ille non est absolutè volens, sed solum modo explicato; sicut is, qui soluit vfuras. Adde, sententiam illam includere repugnantiam, si enim talis fraudatio est peccatum, certè est peccatum contra iustitiam: ac proinde obligat ad restitutionem. Neque leges approbant hoc, tamquàm licitum, sed permittunt, non cogendo restituere, aut contractum rescindere, ad maiora incommoda vitanda; vt docet D. Thomas hoc art. 1. & Bartolus in legem illam 2. & 8.

23 Nec obstat Lex, In causa cognitione. 13, in fine, *de minoribus*, vbi dicitur, *Idem Pomponius ait, in pretio emptionis & venditionis naturaliter licere contrahentibus se circumuenire*. nam hoc intelligendum est de circumuentione intra latitudinè iusti pretij, vt ait Couil. 2. var. c. 3. n. 2. vel dicitur *licere naturaliter*, quia iure gentiù permittitur. His positis,

Causa vendendi pluris.

24 1. Ratione officij mercandi.

Respondeo, & Dico Primò, Esse causas aliquas, ob quas licitum est interdum pluris rem vendere, quam per se ipsa alioquin valeret aut venderetur. Prima est, Ratione officij mercandi; sic mercatores possunt paulò pluris vendere, quam ab alijs vendi soleat, qui non ex officio, sed ex occasione aliquid vendunt. Ita Ioan. Medina C. de restitut. q. 3. §. Secundum erat. & Caiet. art. 1. Ratio est, quia pretio est æstimabile, quòd curas & cogitationes suas in rebus conquirendis, conseruandis & distrahendis assidue impendant, aliaque multas lucrandi rationes omittere cogantur. Hinc fit vt multò pluris æstimeretur res, dum vendenda est à mercatore, cui ex officio competit eam vendere, quam dum venditur à milite vel mechanico, qui fortuitò illam obtinet & vendit.

Aduerte tamen Primò, Non ideo posse mercatorem pluris vendere, quam lege vel communi æstimatione sit præscriptum, quia in taxatione pretiorum habita est ratio officij mercandi.

25 Potest vendi pretio usitato.

Secundò, Si ille, qui vendit aliquid ex occasione, tantum exigit, quantum solent mercatores, non facere iniuriam emptori, modò res sit æquè bona, quia potest eam vendere pretio currenti, etiam si ipse eas curas & impensas non habuerit, quas mercator non enim necesse est ipsum tubiisse omnia incommoda, ex quibus æstimatio creuit, vt illam æstimationem petere possit. Nec obstat, quòd minoris in manibus eius æstimeretur; quia non ideo minoris æstimatur, quòd reuera minoris valeat, supposita voluntate eam opportunè vendendi; sed quia tales nolunt vel nesciunt opportunitatem expectare, & vltro emptoribus ingerunt.

26 2. Ratione lucris cessantis, &c.

Secunda, Ratione lucris cessantis vel damni emergentis ex rei alienatione, vel ratione peculiaris affectus aut oblectationis, qua se priuat, potest eam pluris vendere, quam per se valeat, iuxta æstimationem ipsius lucris vel damni, oblectationis, vel affectus, ratio est, quia hic non tantum vendit rem illam nudam, sed etiam suum commodum vel oblectationem vel affectum; ergo etiam horum æstimationem exigere potest, etiam si res habeat pretium legitimum. vt rectè docet Petrus Nauar l. 3. c. 2. num. 23.

17 Hæc tamen tria notanda sunt, Primò, Venditorem debere emptori significare causam cur tantum exigit, ne putet rem pluris valere, quia fortè non cupit illius incommodum redimere.

Ob affectu.

Secundò, Si ratione affectus, quo erga rem afficitur, eam pluris æstimeret; affectum illum debere aliqua iusta ratione niti, ob quam prudenter possit

tanti æstimari: vt si gemmam valdè raram, vel statuum valdè antiquam habeas.

Sed quid, si affectus ille ratione non nitatur, & nihilominus verè ex illo affectu rem tanti facias, quanti pretium, quod exigis; vt si domum valentem 1000. aureis æstimes bis mille, quia accepta longo ordine à maioribus. Quidam admittunt; quia sua incommoda quiuis æstimare potest. Equidem non omnino probauerim; quia affectus à ratione alienus corrigendus est, non enormi pretio redimendus vel solandus.

Tertiò, Titulo lucris cessantis, rem posse pluris vendi, si eam cõstitueras seruare; donec pluris esset si constiterit rem seruare. & iam se aliquis emptor offerat. potest tamen tunc pacisci dupliciter. Primò, De pretio determinato; & quidem si certum sit rem illo tempore valituram, v. g. 30. aureos, potes eam nunc vendere 30. detracta tamen æstimatione custodia & periculi corruptionis vel interitus rei, vnde si custodiam & periculum æstimes solum duobus aureis, potes vendere 28. si vno tantum, 29. Si autem sit dubium an valebit 30. tamen certum sit valituram inter 24. & 30. potes eligere pretium, quod sit medium inter 24. & 30. idque maius vel minus pro ratione dubij. & in hoc casu intelligendum est c. In ciuitate, de vfuris. loquitur enim de eo, qui rem seruaturus erat vsque ad tempus solutioni destinatum, & dicit eum nunc posse illam vendere eo pretio, quo plus minùsve illo tempore putatur valitura; id est pretio medio inter summum & infimum illius temporis. vide Couarr. 2. var. c. 3. n. 6. Secundò, Potest pacisci de pretio indeterminato, nempe vt emptor soluat quantum euentus ostendet communiter valere eo tempore, quo venditor statuerat vendere; detracta tamen æstimatione custodia & periculorum. non potest tamen pacisci vt soluat ei summum pretium, quo tunc valebit; quia non est certus se eo venditurum si rem asseruet; & ita non cessat ei certò hoc lucrù. detrahenda ergo æstimatio illius certitudinis, id est, quanti æstimatur, esse certum de summo pretio.

Dupliciter potest pacisci.

29 Ratione laborum & expensarum.

Tertia causa, cur possis pluris vendere, est ratione laborum & expensarum, quas subiisti in rebus illis conquirendis, aduehendis & conseruandis: hoc tamen intelligendum est, si res ista non habebat pretium statutum; tunc enim, cum pretium primò sit imponendum, potest venditor habere rationem expensarum extraordinariarum in eo taxando. vt videmus in mercibus, quæ deferuntur per loca periculosa, vbi opus est comitari manus militaris aduersus volones. non tamen hoc intelligo de expensis ratione infortunij vel per imprudentiam factis. secus verò est si res illa iam pretium suum, quo passim vendantur, habent; quia semper tenetur eas vendere pretio currente, vel sibi reseruare; vt docet Medina q. 31. & Couarr. l. 2. var. cap. 3. n. 3. & alij. In hoc enim pretio taxando iam habita est ratio laborum & expensarum, quæ ordinariè fieri solent. quòd si ab aliquo plures factæ sint, ipse est infortunium, nec ideo pretium commune augere potest; sicut nec tenetur minuere, etiam si nullas expensas fecerit. hæc enim est conditio mercatorum. vt sicut possunt lucrari, si merces habuerint expensis exiguis, ita perdere, si ingentibus, & extraordinariis.

Quartò, Ratione copiarum emptorum & penuriarum mercium, possunt res pluris vendi, quam alioquin venderentur, si emptorum vel

Aa

pecu-

30 Ratione copiarum emptorum & penuriarum mercium, &c.

pecuniarum esset raritas, vel mercium abundantia. Ratio est, quia ex his crescit aestimatio communis mercium. id enim pluri aestimatur, quod à pluribus quaeritur, quodque difficilius vel minore copia inuenitur; minoris verò, cuius maior est copia, vel quod minus quaeritur. Hac ratione interdum fit vt repente rerum pretia valde augetur, superueniente magna emptorum, qui opulenti sunt, & auidi ad emendum, copia; & statim illis abeuntibus ad priorem statum redeant: vt cum Princeps cum aula subito ad aliquod oppidum venit, vel classis

An carius
exteriori ven-
dere licet

Indica appellitur, vt rectè docet Molina disp. 346. quo casu non censet damnandum, quod res carius vendatur externis illis, quàm indigenis; si pro vtriusque sit factis magna copia, nam respectu externorum illorum, qui pecunia abundant, & plurima emere volunt, res ista censetur pluri valere, quàm respectu indigenarum. Si tamen res non sufficerent pro vtriusque, accresceret pretium absolute respectu omnium: neque venditores permittendi, essent vendere carius exteris, vt vilius dent indigenis. Vel dici potest, vtroque casu accrescere pretium respectu omnium; neque venditores teneri minoris vendere indigenis, quàm aduenis; tamen consuetudine receptum esse, vt indigenis fiat gratia, eò quod incrementum illud sit fortuitum & transiens. non enim est illicitum vendere carius exteris, quàm incolis: modò limites pretij rigorosi non excedantur cum exteris.

31
Si in gra-
tiam em-
ptoris.

Quintò, Si vendas in gratiam emptoris, aliàs non venditurus, potes aliquantò pluri aestimare, quàm si venderes sponte. ratio est, quia aestimabile pretio est, quod rem tuam, quæ venalis non erat, venalem facias. Sed hoc limitauerim, si aliquid inde incommodi vel molestiæ sentias.

Vtilitas
emptoris.

Aduerte tamen, non posse rem pluri vendi ob singularem aliquam utilitatem vel necessitatem emptoris (vt multi absque vlla conscientia faciunt.) Ita D. Thomas hoc artic. & communiter DD. ratio est, quia nemo potest alteri vendere id, quod est ipsius; illa autem utilitas est ipsius emptoris, non venditoris, & provenit ex aliqua alia circumstantia, cuius venditor non est causa.

Causa e-
mendi mi-
noris.

Dico Secundò, Sunt etiam aliqua causa ob quas emptor potest interdum emere rem minoris quàm aliàs valeret. Primò, Si emptori parum est utilis, eamque in gratiam venditoris emat. Ita Medina q. 32. Nauarrus c. 23. n. 84. & alij. pretium enim vilescit, tum ex eo, quod emptores non inueniantur, tum ex eo, quod ipsis res parum sit com-
moda. Secundò, Ratione modo vendendi; vt si vendantur auctione publica. vel si quaerantur aut rogentur emptores. nam vt prouerbio dici solet (teste Caietano) *merces vltronea vilescunt pro ter-
tia parte.* ita Caiet. ar. 1. Medina supra §. similiter. Couar. supra, n. 5. Nauar. cap. 23. n. 78. & alij. Ratio est, quia iste modus vendendi indicat copiam mercium, & paucitatem emptorum, qui communi modo velint emere; quæ duo faciunt rem minoris aestimari. sic spolia militum, paruo veneunt. Similiter si res sit inutilis vel incommoda venditori, minoris aestimatur.

32
Si emptori
parum uti-
lis.

33
Ratione
modi ven-
dendi.

Notandum tamen Primò, Si res habet pretium legitimum, statutum in gratiam venditoris (vt fit in censibus, præsertim nouis) non debet diminui ratione modi vendendi, aut ratione copia, quia hoc pretium non statim mutatur ob aliquarum circumstantiarum variationem, si ordinatio ea-

34
Census.

dem perseueret; alioquin liceret emere redditum nouum aurei vnius, aureis 12. si emptor rogaretur; quod est falsum: quia est contra legem receptam. secus est in redditibus antiquis; quia pretium legitimum ob varias causas circa hos, consuetudine est abolitum, præsertim in Belgio.

Notandum Secundò, In auctionibus interdum excedi pretium commune ex emptorum contrahitione: & tunc probabile est venditorem non teneri ad restitutionem; vt docet Petrus Nauarr. supra, & Mercatus. Ratio est, quia ibi res subsunt fortuito & incerto pretio, vt sicut plerumque venduntur minoris quàm sit pretium mercatorum, ob eminentium raritatem & frigus; ita vendantur interdum pluri ob eminentium multitudinem vel feruorem. quare sicut illud ad malam, ita hoc ad bonam fortunam ipsius censetur pertinere. Confirmatur, quia iustum pretium illius fori est, quod absque fraude potest illo modo vendendi obtineri: sic enim passim habet hominum doctorum & piorum vius.

Tertio, Si multa sint merces & pauci emptores: vt fieri solet in fine nundinarum; maximè cum tunc accedat etiam inopia pecuniarum: hæc enim valde minuunt pretium vulgare rerum venalium. Dico vulgare, quia legitimum pretium non tam facile variatur: quare non licet statim ab eo recedere.

Quarto, Ratione donationis potest res emi minoris quàm sit pretium commune, quando venditor censetur defectum pretij condonare: sicut e contrario potest pluri vendi, quando emptor censetur excessum pretij donare. Ita Conradus q. 57. & 58. de contract. Medina q. 32. hæc tamen donatio non præsumitur interuenire, quando vel ignorantia iusti pretij, vel necessitas emendi aut vendendi interuenit; sed requiritur vt contrahentes sciant rerum pretia, & omnino liberè contrahant, absque fraudis aut coactionis admixtione. Neque puto hæc sufficere, nisi coniunctio aliqua sanguinis, vel amicitia intercedat. nam inter extraneos non præsumitur donatio, nisi huius euidentia signa appareant. vide Caiet. ar. 1. & Couar. l. 2. variat. c. 4. n. 9.

Quintò, Ratione copia mercium, quas simul emis, potes emere minoris, quàm si paucas emeres. Ratio est, quia venditorem exonerat multis curis & occupationibus, quas circa illas merces habuisset, eumque reddit expeditionem, vt statim alias comparet. quod magis cedit illi in lucrum, quàm si eas pretio ordinario sensum vendidisset. vnde hic modus emendi, facit vt venditor pretium accidat & minuat.

DUBITATIO V.

Vtrum si sciam pretium mercis mox minuendum, possim eam vendere pretio corrente:

Verbi gratia, accepi litteris magnam copiam aliunde aduchi, vel breui in lucem profecturam, quæ hæctenus suppressa fuit; vtrum possim id dissimulare, & vendere pretio visitato.

Disputatur hæc quaestio apud Cicer. l. 3. Offic. inter Antipatrum & Diogenem Babylonium. Antipater vult id esse contra officium boni viri; Diogenes negat, vtrum autem sit contra iustitiam, non clarè

35
Si in au-
tione pre-
tium sit
maius.

36
Ratione co-
tra mer-
cium, &c.

37
Ratione do-
nationis.

38
Si simul
multa e-
mas.

39